

ЗАТВЕРДЖУЮ

Директор ДІ НУ «ОМА»

\_\_\_\_\_ Чимшир В.І.

«\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2019 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**  
**«Організація колективної діяльності та лідерство»**

Рівень вищої освіти: Перший

Ступінь вищої освіти: Бакалавр

Галузь знань: 27 Транспорт

Спеціальність: 271 Річковий та морський транспорт

Спеціалізація: Судноводіння

Дунайський інститут

Кафедра навігації і управління судном

Робоча програма навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» розроблена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра «Судноводіння».

Розробники: Сорока Олена Михайлівна – к.пс.н., доцент кафедри навігації і управління судном, Дуков Дмитро Федорович – к.д.упр., доцент кафедри навігації і управління судном.

Робочу програму схвалено на засіданні кафедри навігації і управління судном.

Протокол від «\_\_\_\_» \_\_\_\_\_ 2019 р. № \_\_\_\_

Завідувач кафедрою

О.Б. Даниленко

Секретар кафедри

С.Г. Сошніков

## 1. Загальний опис навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» – формувати у майбутніх судових командирів флоту навички ефективної організаційно-управлінської діяльності, тобто організації роботи колективу, здійснювати вибір обґрунтування, прийняття і реалізації управлінських рішень, організації та роботи в складних екстремальних умовах. Знати та вміти застосовувати принципи лідерства і адміністрування на всіх рівнях керівництва судовим екіпажем відповідно до вимог конвенції ПДНВ і Кодексу ПДНВ з поправками.

Мова навчання: українська.

Статус дисципліни: обов'язкова.

Передумовою для вивчення дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» є вивчення таких обов'язкових елементів освітньо-професійної програми підготовки бакалавра «Судноводіння» як «Філософія» та «Суспільство і держава».

Навчальна дисципліна забезпечує реалізацію вимог розділу А – П/1 (функція: «Управління операціями судна та піклування про людей на судні на рівні експлуатації») Кодексу з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками. Сфера компетентності: «Застосування навичок керівника та вміння працювати в команді».

Навчальна дисципліна забезпечує набуття перелічених нижче компетентностей та досягнення програмних результатів навчання.

Компетентності: інтегральна, загальні (ЗК), спеціальні (СК).

ЗК6 Здатність працювати в команді, організовувати роботу колективу, у тому числі, в складних і критичних умовах.

ЗК9 Цінування та повага мультикультурності.

ЗК13 Здатність до подальшого навчання.

СК15 Здатність розв'язувати складні непередбачувані задачі і проблеми у сфері судноводіння.

Програмні результати навчання:

РН14 Уміння ефективно здійснювати професійну діяльність, приймати та реалізовувати управлінські рішення в багатонаціональному колективі.

РН24 Знання питань управління персоналом на судні та його підготовки; уміння застосовувати методи управління, вирішувати задачі та керувати робочим навантаженням, доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми та їх рішення, власний досвід у галузі професійної діяльності.

РН25 Знання методів ефективного управління ресурсами та уміння їх застосовувати; знання та уміння застосовувати методи прийняття рішень.

Кількість кредитів ЄКТС: 3.

Форма підсумкового контролю: залік.

## 2. Заплановані результати навчання за навчальною дисципліною

Успішне завершення програми навчальної дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство» передбачає здобуття курсантом (студентом) наступних результатів навчання за навчальною дисципліною:

- вміти застосовувати методи управління задачами та робочим навантаженням: планування та координація, призначення персоналу, обмеження часу та ресурсів, визначення черговості;
- застосовувати методи ефективного управління: розподіл особового складу, покладання обов'язків і встановлення черговості використання ресурсів, ефективний зв'язок на судні та на березі, прийняття рішень з урахуванням досвіду роботи в команді, впевненість та керівництво, мотивація, «інформаційні» процеси.
- ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах ієрархічної системи управління, дотримуючись дисципліни та виконуючи вимоги уставу;
- проявляти здатність до соціальної взаємодії на основі норм моралі та права, демонструючи повагу і толерантність до інших національностей і культур в умовах багатонаціональних екіпажів;
- створити в колективі відносини співробітництва, кооперації, володіти способами саморегуляції поведінки і методами конструктивного вирішення конфліктних ситуацій в різних умовах;
- обґрунтовувати, приймати і реалізовувати управлінські рішення в колективі, впливати на формування соціально-психологічного клімату в необхідному для досягнення цілей напрямку;
- адаптуватися до нових соціальних умов, аналізувати і оцінювати власні можливості.

## 3. Програма, структура (тематичний план) навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Навчальне навантаження (години)						Відповідність модельному курсу Міжнародної морської організації (7.03/7.01)
	Денна форма навчання			Заочна форма навчання (2 курс, 2 курс за скороченою формою навчання)			
	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні	Кількість аудиторних годин	Лекції	Практичні	
<b>Розділ 1. Організація колективної діяльності</b>							
Тема 1. Особливості морського екіпажу як соціальної групи / Feature of marine crew as task force	4	2	2	2	2		Application of leadership and team working skills
Тема 2. Особистість та її значення при управлінні персоналом на судні / Personality and her value are at a management a	4	2	2	2		2	

personnel on a ship							
Тема 3. Конфлікт як соціально-психологічний феномен	4	2	2				
Тема 4. Міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти та шляхи їх розв'язання / International and interconfessional conflicts and ways to solve them	4	2	2	2		2	
Тема 5. Принципи управління плавскладом в суднохідній компанії / Principles of management of crew are in the company of navigability	4	2	2				
Тема 6. Соціально-психологічні технології управління морським екіпажем	4	2	2	2	2		
Тема 7. Психологічна готовність морського екіпажу до екстремальних ситуацій у довгостроковому рейсі	4	2	2	2	2		
Тема 8. Реалізація морським екіпажем психологічних аспектів праці для забезпечення безпеки діяльності людини в морі / Realization of psychological aspects of labour a marine crew is for providing of safety of activity of man at-sea	4	2	2				
<b>Разом за розділом 1:</b>	32	16	16	10	6	4	
<b>Розділ 2. Основи лідерства в судновому екіпажі</b>							
Тема 1. Лідерство: теоретичні основи, обґрунтування і підходи / Leadership: theoretical bases, grounds and approaches	4	2	2				Leadership and teamwork (Model Course 1.39 ) 3.7 – 3.7.5
Тема 2. Лідерство в судновому екіпажі	4	2	2	2	2		
Тема 3. Керівництво та лідерство	4	2	2				
<b>Разом за розділом 2:</b>	12	6	6	2	2		

<b>Всього аудиторних годин:</b>	44	22	22	12	8	4	
<b>Самостійна робота (години)</b>	<b>46</b>			<b>78</b>			
з них на виконання індивідуального завдання	–			–			
<b>Загальний обсяг годин навчальної дисципліни</b>	<b>90</b>			<b>90</b>			

#### 4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Перелік інструментів, обладнання програмного забезпечення, використання яких передбачає виконання практичних занять
1	<b>Особливості морського екіпажу як соціальної групи.</b> Групова динаміка екіпажу. Проблеми формування команди. Особливості морських екіпажів як соціальних груп. Морські компанії, які займаються комплектуванням екіпажу. Вимоги, які пред'являються до членів екіпажу. Визначення мінімального складу екіпажу судна (свідчення про мінімальний склад екіпажу).	– Кодекс ПДНВ; – методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.
2	<b>Особистість та її значення при управлінні персоналом на судні.</b> Індивідуальні особливості особистості в поведінці, діяльності, спілкуванні при управлінні операціями судна. Мотивація поведінки особистості і контроль. Управління операціями судна (планування та координація, призначення персоналу, обмеження часу та ресурсів, визначення черговості). Методи прийняття рішень: оцінка ситуації та ризику, виявлення і розгляд вироблених варіантів, вибір курсу дій, оцінка ефективності результату.	– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.
3	<b>Конфлікт як соціально-психологічний феномен.</b> Стратегія та тактика поведінки в конфлікті. Учасники конфліктів, види. Типологія конфліктів. Стадії протікання конфліктів. Стратегії розв'язання конфліктів.	– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.
4	<b>Міжнаціональні та міжконфесійні конфлікти та шляхи їх розв'язання.</b> Міжнаціональні відносини та міжконфесійні стосунки	– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної

	<p>на судні. Причини міжнаціональних конфліктів. Типи конфліктів та шляхи їх розв'язання.</p>	<p>діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.</p>
5	<p><b>Принципи управління плавскладом в суднохідній компанії.</b> Керівні документи компанії щодо організації праці, побут моряків, забезпечення порядку та дисципліни на судні. Принципи управління.</p>	<p>– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.</p>
6	<p><b>Соціально-психологічні технології управління морським екіпажем.</b> Роль судових офіцерів в забезпеченні ефективної та безпечної діяльності екіпажу. Підвищення професійного рівня моряків в період роботи на судні.</p>	<p>– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.</p>
7	<p><b>Психологічна готовність морського екіпажу до екстремальних ситуацій у довгостроковому рейсі.</b> Характеристика вимог до особистості члена морського екіпажу. Компоненти психологічної готовності моряка. Умови формування психологічної готовності фахівців до екстремальних ситуацій професійної діяльності.</p>	<p>– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.</p>
8	<p><b>Реалізація морським екіпажем психологічних аспектів праці для забезпечення безпеки діяльності людини в морі.</b> Комплексний підхід до забезпечення безпеки експлуатації судна. Міжнародні вимоги та норми по відношенню до безпеки мореплавання.</p>	<p>– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.</p>
9	<p><b>Лідерство: теоретичні основи, обґрунтування і підходи.</b> Традиційні концепції лідерства. Теорія лідерських якостей. Ситуативні підходи до ефективного лідерства.</p>	<p>– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.</p>
10	<p><b>Лідерство в судовому екіпажі.</b> Проблеми управління людськими ресурсами в морі. Особистісні якості лідера.</p>	<p>– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп'ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.</p>

11	<b>Керівництво та лідерство.</b> Прогностична модель управлінської діяльності керівника як лідера формування морського екіпажу. Перелік якостей, які повинен мати офіцер-керівник.	– методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп’ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.
----	------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------	-------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------

### 5. Завдання для самостійної роботи

Перелік видів самостійної роботи:

- опрацювання лекційного матеріалу;
- самостійне опрацювання окремих тем навчальної дисципліни (для заочної форми);
- підготовка до практичних занять.

### 6. Індивідуальні завдання

Навчальним планом не передбачені

### 7. Методи контролю

Поточний контроль здійснюється оцінюванням якості засвоєння навчального матеріалу дисципліни за результатами опитування з питань лекційного матеріалу, виконання практичних робіт, що передбачені робочим навчальним планом згідно темам робочої навчальної програми (у відповідності до Положення про організацію освітнього процесу НУ«ОМА»).

Форма контролю: залік.

Методи контролю: усний, письмовий.

Методи демонстрації результатів навчання за навчальною дисципліною

№ з/п	Результати навчання за навчальною дисципліною	Методи демонстрації	Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, які використовуються для демонстрації здобутих результатів навчання за навчальною дисципліною
1	Вміти застосовувати методи управління задачами та робочим навантаженням: планування та координація, призначення персоналу, обмеження часу та ресурсів, визначення черговості та застосовувати методи ефективного управління: розподіл особового складу, покладання обов’язків і встановлення черговості використання ресурсів, ефективний зв’язок на судні та на березі, прийняття рішень з урахуванням досвіду роботи в команді, впевненість та керівництво, мотивація, «інформаційні» процеси.	– виступ на практичних заняттях; – захист теми з самостійних завдань; – обговорення ситуацій; – розв’язання задач, вправ, тестових завдань.	– Кодекс ПДНВ; – методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп’ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.

2	Ефективно здійснювати професійну діяльність в умовах ієрархічної системи управління, дотримуючись дисципліни та виконуючи вимоги уставу та проявляти здатність до соціальної взаємодії на основі норм моралі та права, демонструючи повагу і толерантність до інших національностей і культур в умовах багатонаціональних екіпажів. Створити в колективі відносини співробітництва, кооперації, володіти способами саморегуляції поведінки і методами конструктивного вирішення конфліктних ситуацій в різних умовах.	– виступ на практичних заняттях; – захист теми з самостійних завдань; – обговорення ситуацій; – розв’язання задач, вправ, тестових завдань.	– Кодекс ПДНВ; – методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп’ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.
3	Обґрунтовувати, приймати і реалізовувати управлінські рішення в колективі, впливати на формування соціально-психологічного клімату в необхідному для досягнення цілей напрямку. Уміти адаптуватися до нових соціальних умов, аналізувати і оцінювати власні можливості.	– виступ на практичних заняттях; – захист теми з самостійних завдань; – обговорення ситуацій; – розв’язання задач, вправ, тестових завдань.	– Кодекс ПДНВ; – методичні вказівки до виконання практичних занять з дисципліни «Організація колективної діяльності та лідерство»; – тестові завдання; – ситуаційні задачі; – комп’ютерні презентації; – ілюстративні матеріали.

### 8. Схема нарахування балів за навчальною дисципліною

Оцінка (за національною шкалою)	Оцінка за шкалою ВНЗ	Критерії
Відмінно	А	демонструє відмінні знання теоретичного матеріалу; без допомоги викладача знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності; глибоко та всебічно розкриває зміст питань, які обговорюються, аргументовано та логічно викладає матеріал, володіє культурою мови; показує вміння формулювати висновки та узагальнення за питаннями теми, здатність аналізувати навчальний матеріал з використанням теоретичних знань; самостійно оцінює різноманітні ситуації що пов’язані із ризиком забруднення морського середовища, виявляючи особисту позицію щодо них.
Добре	В	демонструє знання вище середнього рівня; знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх відповідно до цілей, поставлених викладачем; розкриває згідно з програмою дисципліни зміст питань, які обговорюються, але допускає окремі неточності; формулює висновки та узагальнення з окремих питань, логічно викладає свої знання; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, оцінює окремі нові факти, явища, ідеї.
	С	демонструє знання середнього рівня; вільно розв’язує задачі в стандартних ситуаціях, самостійно виправляє допущені помилки, добирає аргументи на підтвердження вивченого теоретичного матеріалу; розкриває згідно з програмою дисципліни зміст питань, які

		обговорюються, але не досить повно й аргументовано викладає матеріал; формулює висновки з окремих питань; вільно володіє вивченим обсягом матеріалу, здатний застосовувати його на практиці.
Задовільно	D	демонструє задовільні знання; не виявляє належної активності при обговоренні питань на практичних заняттях; відповідає на окремі питання; формулює висновки з окремих питань; може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, виявляє знання і розуміння основних положень.
	E	демонструє знання на рівні мінімальних вимог; відповідає на окремі питання, які обговорюються; не виявляє належної активності при обговоренні питань; неохайно виконує завдання на практичних заняттях; володіє матеріалом на початковому рівні, значну частину матеріалу відтворює на репродуктивному рівні.
Незадовільно	FX	не володіє навчальним матеріалом на рівні мінімальних вимог; не здатний виконати завдання у повному обсязі; поверхнево розкриває зміст питань, які розглядаються, будуючи відповіді на звичайному повторенні навчального матеріалу без його осмислення; допускає суттєві помилки під час усних та письмових відповідей; неохайно виконує індивідуальні завдання; не виявляє активності на заняттях при обговоренні питань; не виявляє старанності при виконанні завдань для самостійної роботи. Курсанти (студенти), які не з'явилися на контрольні заходи без поважних причин, вважаються такими, що одержали незадовільну оцінку (FX).

## 9. Рекомендована література

### Основна:

1. Міжнародна Конвенція про підготовку і дипломування моряків та несення вахти 1978 року (консолідований текст з манільськими поправками); Кодекс з підготовки і дипломування моряків та несення вахти, з поправками [Текст] = International Convention on standards of training, certification and watchkeeping for seafarers 1978 (consolidated text with manila amendments); Seafarers training, certification and watchkeeping code, as amended / отв. исполн. Ю. І. Бойко, Чубач. - К. : ВПК "Експрес-Поліграф", 2012. - 568 с.
2. Международная конвенция по предотвращению загрязнения с судов 1973 г., измененная протоколом 1978 г. к ней (МАРПОЛ 73/78) = International convention for the Prevention of Pollution from ships, 1973, as modified by the protocol of 1978 relating thereto. (MARPOL 73/78): в 3-х книгах. Кн. I и кн. II / ЗАО "Центр. науч.-исслед. и проектно-констр. ин-т мор. флота (ЗАО "ЦНИИМФ). - СПб.: ЗАО ЦНИИМФ, 2012. - 761 с.
3. Международные конвенции ИМО в вопросах и ответах = IMO International Conventions in questions and answers / Е. М. Мелентьева и др.; Одесская национальная морская академия. - Одесса: ЛАТСТАР, 2000. - 104 с.
4. Абрамова Н.А. Человеческий фактор в управлении /Абрамова Н.А., Гинсберг К.С., Новиков Д.А. - М., 2006. - 496 с.
5. Алексихин В.Г., Козырь Л.А., Короткий Т.Р. Международные и национальные стандарты безопасности мореплавания. - Одесса: Латстар, 2002. - 257 с.
6. Гришина Н. В. Психология конфликта. – М., 2002.
7. Жаворонкова Г. В. Управления конфликтами: текст лекцій: навч. посібник / Г. В. Жаворонкова [та ін.] . – К. : Кондор, 2010 . – 170 с.

8. Жуплий В.И. Организация и управление экипажем. Конспект лекций. – Керчь, 2012. – 40 с.
9. Кабаченко Т.С. Психология в управлении человеческими ресурсами /Т.С. Кабаченко. – СПб.: Питер, 2006. –399 с.
10. Коваленко В. Ф. Рациональность действий в экстремальных ситуациях. Научное пособие для сохранения самообладания в экстремальных ситуациях: ОГМА. – Одесса, 2001. – 97 с.
11. Костырь Е. В., Топалов В. П., Позолотин Л. А., Торский В. Г. Лидерство в судовом экипаже = Leadership: учеб. Пособие. - Одесса: Астропринт, 2011. - 128 с. – (Серия «Библиотека моряка» (БМ): вып. 18).
12. Майкл А. Стратегическое управление человеческими ресурсами: Пер. с англ./ А. Майкл. – М.: ИНФРА-М, 2002. - VIII, 328 с.
13. Менеджмент морських ресурсів: навч. посібник / Херсонська держ. морська академія. - 2-ге вид. - Херсон: Грінь Д.С., 2014. - 100 с.
14. Менеджмент на транспорте: учебное пособие / Ю.В. Буравлев и др.; ред. Н.Н. Громов, В.А. Персианов. - 4-е изд., стереотип. - М. : Академия, 2008.- 528 с.
15. Методические указания к разделу «Психология группы» курса «Профессиональная психология моряка»/ Сост.: О. А. Истомина. – Владивосток: Мор. гос. ун-т им. Адмирала Г. И. Невельского, 2006. – 83 с.
16. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія: Підручник: у 2 кн. Кн. 2: Соціальна психологія груп. Прикладна соціальна психологія. Книги XXI 2010 р., - 464 с.
17. Справочник капитана дальнего плавания / Под ред. Г.Г. Ермолаева – М.: Транспорт, 1988.- 248 с.
18. Топалов В. П. Маркетинг и менеджмент в судоходстве (Основные понятия, элементы и принципы): учеб. пособие / В.П. Топалов, В.Г. Торский. – Одесса: Астропринт, 2008. – 84 с.
19. Grech, Michelle. Human factors in the maritime domain / Michelle Grech, Tim Norberry, Thomas Koester. – London: PRESS, 2008. – 198p.
20. Crew Resource Management (CRM) Training. Guidance For Flight Crew, CRM Instructors (CRMIS) and CRM Instructor-Examiners (CRMIES). – Б.м., 2006.

#### Допоміжна:

1. Басанець М. Г. Безпека життєдіяльності: Одеська національна морська академія. – Одеса, 2009. – 310 с.
2. Бендас Т.В. Психология лидерства: Учебное пособие. — СПб.: Питер, 2009. — 448 с.
3. Броневицький Г. А. Психологія військових моряків: психічні стани, 2002.
4. Брунер Дж. Психология познания. За пределами непосредственной информации. Пер. с англ. - М.: Прогресс, 1977. - 413 с.
5. Будиянский Н. Ф. Психология управления. – Одесса, 2002. – 205 с.
6. Вердербер Р., Вердербер К. Психология общения. — СПб.: ПРАЙМ-ЕВРОЗНАК, 2003. — 320 с.
7. Виноградський М. Д., Виноградська А. М., Шкапова О. М. Організація праці менеджера: Навч. посіб. для студ. екон. вузів. - К.: Кондор - 2003. - 414 с.
8. Виноградський М.Д., Виноградська А.М., Шканова О.М. Менеджмент в організації: Навч. посіб. для студ. екон. спец. вузів. — К.: КОНДОР, 2004. — 598 с.
9. Виханский О.С. Менеджмент: учебник / О.С. Виханский, А. И. Наумов. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Экономист, 2006. – 670 с.
10. Вудкок М., Фрэнсис Д. Раскрепощенный менеджер. Для руководителя-практика: Пер с англ. – М.: «Дело», 1991. – 320 с.
11. Довгань Л. Є. Праця керівника або практичний менеджмент: Навч. посібник. - К.:”ЕксОб”, 2002. - 384 с.

12. Эрман П. Психология эмоций. Я знаю, что ты чувствуешь. 2-е изд./ Пер. с англ. – СПб.: Питер, 2010. – 334 с.
13. Завадський Й.С. Менеджмент: Management. - У 3 т. - Т. 1. - 3-вид., доп. - К.: Вид-во Європ. ун-ту. - 2001. - 542 с.
14. Занковский А. Н. Психология деловых отношений: Учебно-методический комплекс. – М.: Изд. центр ЕОАИ, 2008. – 384 с.
15. Иванов Б. Н. Охрана труда на морском транспорте: Учебник для мореход. Училищ. 2-е, узд., перераб. И доп. – М.: Транспорт, 1989. – 319 с.
16. Кириченко В.В. Психологія інформаційної діяльності: навчальний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2014. – 130 с.
17. Кодекс торгового мореплавания Украины. - Одесса: Феникс, 2002. -128с
18. Колегаев М. О., Иванов Б. М., Басанець М. Г. Під редакцією В. В. Пономаренка. Безпека життєдіяльності і виживання на морі: Навч. Посібник. Друге видання – перероблене та доповнене./Одеська нац. морська академія. – Одеса, 2008. – 416 с.
19. Кравченко А. И. Основы социологии: Учебное пособие для студентов средних специальных учебных заведений. – 2-е узд., испр. И доп. – Екатеринбург: Деловая книга; М.: Академический Проект, 2003. – 432 с.
20. Кредісов А. І. Історія вчень менеджменту: Підручник для вищих навч. заклад. – К.: Знання України, 2001. – 300 с.
21. Кривощоків В. Українські моряки та якість їх підготовки: з чого почати? / В. Кривощоків// Випуск 78- 79. – 2005.
22. Луговая В., Ермоленко А. Диагностика способности руководителя-лидера к эффективному взаимодействию / В. Луговая, А. Ермоленко // Журнал. Проблемы экономики. – Выпуск 3. – 2013.
23. Лукичева Л.И. Управление организацией: Учебное пособие. — 3-е изд., стер. — М.: Омега-Л, 2006. — 360 с.
24. Maritime Resource Management. The Swedish Club Academy. 6 September 2007.
25. Макашина И., Малиночка Э. Профессионализм менеджеров морского торгового флота и его отражение в образовании / И. Макашина, Э. Малиночка // Вестник Адыгейского государственного университета. Серия 3: Педагогика и психология. – Вып. 5. – 2008.
26. Мэскон М. Основы менеджмента: Пер. с англ./М.Мескон, М.Альберт, Ф.Хедоури. – М.: Дело, 1997. – 704 с.
27. Мурашко М. І. Менеджмент персоналу: Навч. - практ. посіб. - К.: Т-во „Знання”, КОО, 2002. - 311 с.
28. Нунупаров С. М. Предотвращение загрязнения моря судами. М.: Транспорт., 1979. – 336 с.
29. Панасюк І. В. Людський фактор у формування безпеки праці людини/ І. В. Панасюк, Л. І. Микитенко, Н. С. Данилевич// Київський національний університет технології та дизайну, К., 2012. - № 2 (3). – с. 1 – 8.
30. Питерс Т. В поисках эффективного управления: опыт лучших компаний: Пер. с англ. – М.: Мысль, 1986. – 364 с.
31. Питерс Том. Основы. Лидерство. Вдохновляй, освобождай, достигай! СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2006. - 161 с.
32. Прищак М. Д. Психологія управління в організації: навч. посіб. / М.Д. Прищак, О.Й. Лесько. – Вінниця, 2013. – 141 с.
33. Психологические аспекты управления. Под ред.. Ф. М. Русинова, В. И. Антонюка. – М.: Экономика, 1984. – 159 с.
34. Сикевич З. В. Социология и психология национальных отношений. СПб.: Издательство Михайлова В.А., 1999. - 203 с.
35. Соколова А. И. Социально-психологические основы управления производством на морском транспорте. Тексты лекцій. – М., 1982. – 44 с.

36. Справочник капитана дальнего плавания/Л. Р. Аксютин, В. М. Бондарь, Г. Г. Ермолаев и др.; Под ред. Г. Г. Ермолаева. – М.: Транспорт, 1988. – 248 с.
37. Торский В. Международные конвенции, кодексы, рекомендации ИМО и МОТ: Учебное пособие / В. Торский, Л. Позолотин. - Одесса, 2007. -146 с.
38. Туріщева Л. В. Психологія управління. – Х.: Вид. група «Основа», 2005. – 160 с. (Б-ка журн. «Управління школою»; Вип. 9 (33)).
39. Ушицкий С. А., Яковенко В. Б. Основы управления: Навчальний посібник. – К., 1994. – 71 с.
40. Шарлай Г. Н. Матрос морского судна. - Владивосток, 2010. - 283 с.
41. Чернышев В. Ф., Канатов Ю. В., Ремнев А. П., Демидов Б. Г. Начальная подготовка по вопросам безопасности и инструктажу в вопросах и ответах. 3 части: учебное пособие. – Новороссийск «ГМУ им. адмирала Ф.Ф. Ушакова», 2006. – 155 с.
42. Чистяков В. Л., Козырь Л. А. Морской профессионализм: сущность и способы формирования. – Одесса. Типография «Моряк». 1992. – 81 с.
43. Что нужно знать капитану при посещении судна инспектором государства порта? - С. Петербург: ЗАО ЦНИИМФ, 1997. - 124 с.
44. Цицеров А. Н. Военно-морская подготовка экипажей гражданских рыбопромысловых судов. – М.: «Колос», 2009. – 192 с.

## **10. Інформаційні ресурси в Інтернеті**

Допускається використання будь-яких відкритих інтернет-ресурсів за тематикою дисципліни.

## **11. Зміни та доповнення до робочої програми навчальної дисципліни**